

Joseca Mokaheſi Yanomami

Terra Indígena Yanomami [*Yanomami Indigenous Land*],
Brasil [*Brazil*], 1971

[Yanomae] *Hutumosi kreyuu tëhë xapiri pënë mosi tierimaiſ wihii, inaha xapiri pë kuaſ, hutumosi hute mahima makii, xapiri pënë mosi hutea praimihe. Ai xapiri pë yai kohi mahiowiinë, hutumosi huëmaihe, paxori pënë, totori a thari pënë, kuumori pënë, ai thëpë waro kua xooa. Xapiri pënë humosi huërii hëtë, mosi yanikia xoaki. Inaha xapiri pënë thë thai he.*

[En] When the sky cracks, the *xapiri* hold it up, that's how the *xapiri* act. Even though the sky is very heavy, it doesn't weigh them down. Some *xapiri*, for being so strong, hold up the sky: Paxori, the spirits of the spider monkeys; Totori a thari, the spirits of the tortoise; Kuumori, the spirits of the night monkeys, and many other beings. When the *xapiri* hold up the sky, the sky calms down. That's what the *xapiri* do.